

Syntagmata Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Continet triplicem Tractatum: Primus est de Conscientia. Secundus agit de Merito. Tertius de Reviviscentia meritorum.

Lourenço, Agostinho

Leodici Eburonum, 1692

Sectio IX. Quid dicendum de quolibet particulari respectu proximi
Conscientia erroneâ laborantis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80151](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80151)

opponere; siquidem constitutus in bono statu, & bona fide, Confessoris admonitio in malo, & periculoso constituetur; ergo &c.

151. Et hanc doctrinam extendit P. Sanchez. cit. n. 10. etiam ad casum, quo peccatum illud per ignorantiam invincibilem excusatum, esset in detrimentum proximi, si Confessor probabiliter existimet, suam monitionem non profuturam, ut si sciat, poenitentem possidere Majoratum bonâ fide; aut exercere usuras ignorantia invincibili, quia alios consulit, qui illum in bona fide constituerunt, & aliunde videat, se monendo nihil profuturum, ut poenitentem restituat Majoratum, & acquisita per usuras, ab illisque abstineat in futurum, non debet monere, imò tenetur tacere. Imo addit idem P. Sanchez, hoc verum esse, etiam quando Confessor credit, poenitentem libenter monitionem suscepturum, videt tamen remedium esse difficillimum, ut si inde scandalum, & notabilis infamia sequatur.

152. Ut igitur Parochi, & Confessores cautè procedant in admonendis poenitentibus circa hos & similes casus, per unum, aut alterum casum illos monitos vellem; duo enim hujusce rei exempla factis horrenda adducit P. Comitolo. lib. 1. quæst. 112. Juvenis quidam solitus nocte fornicari cum ancillâ, ejus lecto invenit matrem suam, quæ ex filio ignorante filiam concepit, quam absente filio peperit, & educavit; post multos autem annos domum rediens filius, puellam illam, quæ soror, & filia illius erat, adultam invenit, & in uxorem duxit, dixerat enim mater, puellam illam esse extraneam; sed postea conscientia mater impedimenti matrimonium dirimentis, quando jam ex illo nati erant filii, consuluit P. Comitolum, qui respondit, oportere omninò dissimulare.

153. Cùm huic consilio deberet mater se conformare, non acquievit, sed rem ad Parochum ignorantem detulit, qui conjuges illos admonuit, & ut magis de ipsius Parochi ignorantia cogitaret, rem etiam detulit ad Judicem Ecclesiasticum, ex quo nihil inde ortum est præter infamiam, inimicitias, odia, & similia, quæ P. Comitolo fuerat auguratus.

154. Unde imprudenter se gessit mater, imprudentissimè autem Parochus, tum quia in tali casu tacere tenebatur propter inconvenientia securitatis: tum quia illius admonitio, & causæ delatio ad Judicem Ecclesiasticum nihil utilitatis allatura erat, scire enim debebat solius matris testimonio non posse matrimonium illud dissolvi; siquidem Ecclesia non solet matrimonia publicè contracta dissolvere, nisi certis adhibitis probationibus, licet unius tantum testis dictum sufficiat, ut valentes contrahere non admittantur, ut statim dicemus cum P. Sanchez lib. 1. de Matrim. d. 71. num. 1. & respondit P. Comitolo. cit. cùm de sequenti casu interrogaretur.

155. Quidam Pastor, (si non potius lupus macians, & perdens dicendus sit,) ex una femina filium, & ex alia filiam habuit, qui habentes jam ætatem sufficientem voluerunt inter se matrimonium contrahere, quorum consanguinitas soli patri erat nota, & à quo, factis jam denuntiationibus, petebant conjungi in matrimonium, à Parocho autem multi interrogati Theologi responderunt, quod poterat licitè eos conjungere in matrimonio, contrarium opinante de eadem re consulto P. Comitolo, qui talium Theologorum errorem improbens, & confutans, respondit, debere Parochum apud Episcopum testificari, se certum esse de impedimento talium contrahentium, ipsamque Episcopum non posse illius testimonium juratum repudiare.

156. Et ratio est, quia impedimentum, ne matrimonium contrahatur, plenè probatur unico teste, ut habetur expressè cap. Super eo, 2. de testib. & attest. & cap. Præterea 2. de Sponsal. Et hujus ratio est, quia hic agitur de vitando peccato, ne impediti, contra Ecclesiæ prohibitionem contrahendo, peccent; ergo &c. Ita P. Sanchez. lib. 1. de Matrim. d. 71. num. 1. Additque, nullum in hac conclusione discrepare.

157. Advertit etiam P. Sanchez à num. 2. hoc idem dicendum esse: Primò, licet testis non fuerit citatus, sed per partem producentem Judici oblati. Secundò, licet nolit, parte citatâ, & publicè, ut debet testimonium ferri, juxta cap. 2. de test. sed clam, & absque nominis publicatione, testari, ut habetur in cap. Præterea, cit. & Glossa ibi. Tertiò, licet testis esset denunciator, & accusator, allegaretque turpitudinem suam, ut colligitur ex cap. Ad audientiam, de Sponsal. & ex cap. Juravit, de probat. & cap. 1. de consanguin. & ibi Doctores. Quartò, licet testis sit criminofus, ut constat ex cap. Præterea, 2. de Sponsal. ubi testis turpitudinem suam allegat.

158. Adhuc tamen aliqua qualitates debent concurrere, ut unus testis sponsalia perfici impediat. Prima est, ut deponat, nam si solum denunciaret, non impediet matrimonium, nisi probet de fama. Secunda, ut juret; parum enim creditur non juranti cap. Tua, de cohabit. Cler. & ibi: Host. Joan. Andr. Abb. Covarr. 2. decret. 2. part. cap. 6. §. 10. num. 21. Tertia, ut asserat cum juramento, se certò scire impedimentum; aliàs de solo auditu testificans, non impediret, nisi ad probandam consanguinitatem; tunc enim satis esset de auditu testari, si testificetur juxta formam cap. licet ex quadam de testib. Quarta, ne sit vilis persona; talis enim, etiam sponsalia non jurata perfici non impediret. Ita Panorm. cap. Præterea, 2. de Sponsal. cap. Cum in tua, eodem tit. num. 7. Unde Judex debet considerare qualitatem personæ testificantis, & an sibi displiceat matrimonium. Ita cum aliis P. Sanchez. cit. num. 12.

SECTIO IX.

Quid dicendum de quolibet particulari respectu proximi Conscientiâ erroneorantis.

159. ADVERTES, quod hæcenus diximus de Confessario respectu poenitentis, dicendum etiam esse de Prælati, & Dominis respectu subditorum; hi enim tenentur ex officio monere, quando datur spes emendæ, & nullum sequitur inconveniens. Idem dicendum est de Parocho respectu sui parochiani, qui in suâ Parochiâ tantam habet potestatem, quantam Episcopus in suâ Diocesi. Ita Barbosa. de potest. Paroch. part. 1. cap. 9. idèdque ex justâ causâ potest suis Parochianis dare licentiam non jejunandi; & simplici Sacerdoti administrandi Sacramenta in sua Parochiâ, Confessione exceptâ. Ita Barbosa. cit. cap. 16. & 17.

160. Solùm igitur est præsens quæstio de illo, qui nullam in alios habet jurisdictionem, aut officium. Utrùm scilicet Petrus videns Paulum comedentem carnem Sabbatho; aut omittentem Missam in die festo, quia laborat ignorantia, sive vincibili, sive invincibili præcepti, teneatur illum admonere?

Dico I. Si Paulus laborat solâ ignorantia vincibili: 161. imò

- imò & invincibili præcepti, speratur tamen admonitionem profuturam, tenetur Petrus, & quilibet alius illum monere. Ita *D. August. lib. 1. de Civit. cap. 9. D. Chrysof. hom. 3. ad Hebr. D. Thom. 2. 2. q. 35. a. 3. Lorca d. 41. n. 15. P. Soar. d. 8. de Charit. sect. 4. num. 3. P. Azor. lib. 12. cap. 15. quest. 4. & 5. P. Valent. d. 3. quest. 10. punct. 2. P. Agid. de Charit. d. 28. dub. 4. à num. 38. P. Pal. tract. 6. de Charit. d. 3. punct. 4. num. 3. Probatur 1. pars, tum ex supra dictis: tum quia ignorantia vincibilis non excusat proximum à peccato; ergo cum sit in statu miseræ spiritualis teneris ei subvenire per admonitionem, ut respiciat.*
162. Probatur 2. pars. Primò, quia ad hoc obligat reverentia legis. Secundò, quia ignorantia illa invincibilis præcepti, licet culpæ non imputeretur, est quoddam malum; ergo & materia doctrinæ, correctionis, & objectum spiritualis elemosinæ per admonitionem. Tertiò, quia regulariter ex materiali transgressione legis fit quis facilis ad formalem illius transgressionem, sive ad peccatum; ergo si potest hoc periculum vitari, teneris. Quartò, quia si non admones, cum possis, tacitè eam transgressionem approbas, & scandalù generas, idest, aliis occasionem præbes violandi; etiam easdem leges; ergo &c.
163. Quamvis tamen huiusmodi rationes hanc sententiam probabiliorē faciant, etiam oppositam iudico probabilem, quam tenent de ignorantia invincibili *Bannez. dub. 3. quest. 33. art. 3. Navar. cap. 24. n. 12. & 13. P. Valent. cit. Villalob. tract. 4. diff. 4. n. 6. Bonac. d. 3. de Charit. quest. 4. punct. 7. num. 10. apud P. Pal. cit. num. 2. Probatur primò, quia proximus tunc non est absolute in statu miseræ spiritualis, cum non peccet. Secundò, quia præceptum correctionis est de peccato proximi juxta illud Matt. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum*; ergo ubi non est peccatum, neque obligatio admonendi.*
164. Hinc colliges huiusmodi hominem sic ignorantia invincibili præcepta violantem nullas penas incurrere, si talia præcepta violantibus sint imposta; siquidem nullæ penæ ignorantibus per jus statuuntur; penæ autem non incurruntur, nisi sint expressæ in jure. Unde pater aut mater compellentes filiam ingredi religionem, incurrunt excommunicationem; non tamen si filium compellant; siquidem in Trid. imposta est pena sic compellentibus filias, non autem filios. Ita *Barbof. in Trid. sess. 25. cap. 18. n. 6.*
165. Similiter filia nubens etiam digno absque parentis consensu ante vigesimum quintum annum ætatis suæ: aut si ante prædictum annum rem habuerit cum viro, exheredatur in totum: si verò nubat digniori, solum exheredatur quoad dimidiam partem legitimæ: non tamen quoad alimenta vitæ necessaria; siquidem hæc sunt debita jure naturæ; legitima autem solum jure civili, & post mortem patris: quas tamen penas non incurrunt filii, quia contra filios non sunt in jure expressæ, sed solum contra filias. Vide *P. Fragos. part. 1. d. 4. lib. 2. §. 2. à num. 283. ubi latè, & cruditè de hæc materia etiam de jure nostro Lusitano ad lib. 4. Ordinat. tit. 88. num. 1.*
166. Ex dictis colliges primò, si pena sit imposta minori crimini, non extendi ad crimen majus, nisi sit in jure expressa, etiam si in illo sit eadem ratio, ut docent *Anton. cap. fin. num. 58. de Consuet. Castro lib. 1. de lege penali cap. 7. docum. 3. argumentum enim à simili in pœnis non valet, ut docent Gloss. regul. in penis. 49. de regul. jur. in 6. P. Mol. tom. 1. de Just. tract. 2. d. 176. §. Quartò.*
- Dices: Lex statuens divortium adulterii causâ, extenditur etiam ad sodomiam, quæ est peccatum gravius; sufficit enim sodomia ad divortium, ut cum multis docet *P. Sanchez lib. 10. de Matr. d. 4. num. 3. ergo pœna imposta minori crimini potest extendi ad majus, etiam si non sit in jure expressa. Respondeo primò negando antecedens, & ejus probationem, cujus oppositum tenent etiam multi apud eundem *P. Sanchez. cit. num. 2. Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam, in qua solum loquimur de legibus pœnam imponentibus: lex autem divortii non est propriè pœnalis, sed oritur ex ipsamet natura contractus matrimonialis prohibentis omnem concubitum illicitum, qualis est sodomia.**
- Colliges secundò, Clericum accipientem Ordines ante legitimam ætatem per ignorantiam invincibilem, nullam incurrere pœnam, quia nullam committit culpam: & cum prout sic non sit in necessitate spirituali, etiam si scias defectum ætatis, non teneris illi succurrere per admonitionem juxta probabilem. Præsertim quando nullum timetur damnum tertie personæ, aut scandalum; siquidem & ipse, & alii existimant habere legitimam ætatem; sicque ex nulla parte datur consensus in peccatum, cum detur error invincibilis; nihil autem magis contrarium est consensui, quàm error ex *l. Si per errorem. ff. de jurisd. omni. jud.*
- Dico 2. Si nulla detur spes fructus, & emendationis, non teneris; imò impudenter facies, si tali ignorantia laborantē admoneas. Est contra *Pavorin. cap. Novit. de judiciis, & Adrian. illam tamen ut communem tenent Doctores cum D. Thom. 2. 2. quest. 33. art. 6. P. Soar. d. 8. de Charit. sect. 3. num. 2. P. Pal. tract. 6. de Charit. d. 3. punct. 5. num. 1. & alii supra cit. num. 148. Probatur primò ex illo Proverb. 9. *Noli arguere derisorem. Et ex D. Aug. in cap. Si quis autem. 33. quest. 3. dist. 7. de penit. ibi: Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem. Secundò, quia talis actus esset otiosus; ergo non solum negativè, sed etiam positivè, sive contrariè cessat obligatio admonendi; & esset dare *Santum canibus.* Tertiò, quia cessante intrinseco fine legis, cessat obligatio; sed intrinsecus finis admonitionis ibi cessat; siquidem potius lædo, quàm profum; ergo &c.**
- Hinc est, quod mater adultera non tenetur monere maritum, aut filium illegitimum, et relinquat hæreditatem: tum quia nemo tenetur se prodere, præsertim cum periculo vitæ, aut infamiae: tum quia filius non tenetur credere matri dicenti, se esse spurium, licet sciat eam esse adulteram ex *cap. officii. 9. de penit. & remission. & Gloss. ibi: & factentur omnes Canonistæ in cap. Per tuas. 10. de probation. & Jurisperiti in l. Si posthumus. 14. ff. de liber. & posthum. nisi convincatur testibus, quibus mater probet, parentem toto illo tempore abfuisse, ut docet *P. Less. lib. 2. de just. cap. 10. n. 50. tum etiam, quia mater potest sibi persuadere, filium, etsi animo credat, verbis tamen negaturum. Imò licet sit spes certa per revelationem criminis damnis hæredum occursum iri, non tenetur illud patefacere, si sibi putet periculum vitæ, aut infamiae impendere: secus tamen si non impendat, quod rarissimum est. Vide de hac re *P. Less. cit. dub. 6. & 7. & P. Vasq. in opuscul. de testam. cap. 5. §. 1.***
- Dubium tamen est: qualis spes fructus requiratur, ut tenearis admonere? Inprimis non requiritur necessariò, quod fructus ex admonitione statim speretur, sed sufficit si decursu temporis speretur. Ita *P. Soar. de 8. de Charit. sect. 3. n. 3. P. Pal. de Charit. tract. 6. d. 3. punct. 5. num. 2. P. Sanchez lib. 3. de Matr.*

Matrim. d. 13. num. 3. Secundò requiritur, quod spes fructûs sit certa, aut saltem probabilis; non tamen sufficit dubia; siquidem in dubio nocumenti, aut fructûs, non est à quo oriatur obligatio admonendi, cum admonitio ad fructum, ut ad finem tendat. Addit tamen *P. Valent. 2. d. 3. quæst. 10. punct. 2. §. Altero modo*, nisi dubius de profectu admonitionis, certus tamen sis non obfuturam; tunc enim teneris: sicut Medicus tenerur medicinam ægroto adhibere, de qua certus est, non obfuturam, sperat tamen sub dubio profuturam. Ita cum multis *P. Pal. cit. num. 3. 4. & 5.*

172. Sed quid dicendum in casu, quo peccator sit in extremis, & æquè dubitas de fructu admonitionis, ac de illius nocumento? Teneri te adhibere monitionem tenent *Lorca, Bannez, Bonacina, Villalob.* quos citat & sequitur *P. Pal. proximè num. 6. P. Soar. de 8. de Charit. sect. 3. num. 3. P. Valent. cit. P. Agid. d. 28. de Charit. dub. 6. num. 94.* Probat, quia nocumentum, quod sequitur peccatori ex suo peccato, non adhibita monitione, est certum, gravissimum, & irreparabile, cum sit damnatio æterna; nocumentum verò ex correctione timendum non est ita grave, ut fatis non compensetur spe, licet dubiâ, reparandi nocumentum illud æternum; ergo teneris admonere, non solum ut repares peccatum præsens, sed æternam damnationem. Confirmatur, quia Medicus ægotanti & de salute desperato, potest, & tenerur dubiam medicinam applicare; siquidem fructus potest esse maximus; nocumentum autem, quod timetur, nullius considerationis respectu fructûs sperati; ergo &c.

173. Advertes tamen primò, extra hunc casum, in quo proximus moriturus est in peccato mortali, non adhibita correctione, sive admonitione, te esse excusatum ab admonitione, quando datur, & tibi impendet periculum vitæ, honoris, aut fortunæ. Ita ferè omnes Doctores, *Arragon. 2. 2. quæst. 33. art. 2. P. Valent. tomo 3. d. 3. quæst. 10. punct. 3. sine. P. Henriquez lib. 3. cap. 27. num. 4. lit. I. Navar. cap. 24. num. 12. P. Filiuc. tract. 20. cap. 5. quæst. 4. n. 141. P. Reginal. lib. 4. cap. 25. n. 357. & 358. Bannez. q. 33. art. 3. dub. 4. Maldes. ibid. art. 3. sine. P. Azor. lib. 12. cap. 1. q. 3. Bonacin. in 1. decal. d. 3. q. 4. p. 7. num. 12. P. Pal. de Charit. d. 3. tract. 6. punct. 6. n. 1. P. Agid. d. 28. de Charit. dub. 6. num. 124.* Probat, quia præcepta Christi Domini, cum sint suavia, ut ipse dixit: Jugum enim meum suave est, non ita graviter, & cum tanto onere obligant. Confirmatur ex *D. Aug. lib. 1. de Civit. cap. 9.* Ubi docet, qui ob similem metum desinunt corripere, & admonere peccantes, etiam in eo casu, quo sperant, aliquos sua admonitione emendandos, non peccare damnabiliter, id est, mortaliter, licet insinuet eos quandoque peccare venialiter, quando scilicet ipsi illa mala minus prudenter timent.

174. Advertes secundò, plurimos ex eodem principio non corrigentes, & admonentes proximum, quia eos pudor, & verecundia occupat, ne admovent, excusari, saltem à peccato mortali, quâ etiam ratione excusamur in materia detractiois audientes, & non corrigentes detractorem. Ita *P. Valent. d. 3. quæst. 10. punct. 2. §. Quarto. P. Sa verb. Correctio, num. 2. D. Thom. cit. art. 2. ad 3. P. Soar. d. 8. de Charit. sect. 3. n. 5. P. Pal. cit. n. 2. & alii.* Debet tamen pudor, & verecundia alicujus momenti esse, & quem facillè homo cordatus vincere non potest; alioqui si ob levem pudorem omittenda esset correctio, & admonitio; aut quia leve nocumentum adduceret delinquenti, qualis esset tristitia,

aut ira leviter culpabilis, nunquam fieret admonitio.

175. Quæres tamen hic: Utrum si proximus sit in extremis, & moraliter existimetur certum, posita admonitione, decessurum in gratia, secus verò in peccato moriturum, teneris illum admonere, etiam cum periculo propriæ vitæ? Affirmant *Bannez. 2. 2. quæst. 33. d. 3. dub. 4. Sor. memb. 2. quæst. 2. concl. 6. Navar. sum. cap. 24. num. 12. P. Valent. d. 3. q. 10. punct. 2. §. Tertio. P. Agid. d. 25. de Charit. n. 86. & d. 28. dub. 6. num. 124. & 126. P. Soar. d. 9. de Charit. sect. 2. num. 3. Bonac. in 1. decal. d. 3. quæst. 4. punct. 7. num. 12.*

176. Oppositum tamen valdè probabile tenent *Sor. de Secreto, membr. 2. quæst. 2. post 6. conclus. P. Sa verb. Charitas, num. 4. Joan. Sanch. d. 10. num. 10. Villalob. tract. 4. sum. tom. 2. diff. 5. num. 6. Lorca d. 28. membr. 2. & d. 45. num. 7. quos citat, & sequitur P. Pal. tract. 6. de Charit. d. 3. punct. 6. num. 4.* Probat, quia impossibilis est necessitas ita extrema in peccatore, ut ego cum tanto damno tenear ei succurrere; siquidem sive ex malitia, sive ex ignorantia, sive ex passione peccet, semper divinis auxiliis adjutus potest à peccato resurgere, & vitam consequi; ergo si non consequatur, sibi, & non omitenti corrigere, tribuendum est; consequenterque ob periculum vitæ excusaris. Addit tamen *P. Pal. cit. cum Bannez, Sor. Navar. Torref. P. Valent. & Villalob.* excipiendos esse Prælatos, Superiores, & omnes illos, quibus ex officio cura subditorum incumbit, qui gravi necessitate interveniente, tenentur pro salute spirituali subditorum vitam temporalem offerre juxta illud *1. Joan. 3. Et nos debemus pro fratribus animas ponere.*

177. Dices: Teneris puerum in extremis constitutum baptizare, ne in peccato originali decedat, etiam cum periculo propriæ vitæ; & adultum etiam in extremis, cui difficilis sit contritio, Sacramentum ministrare; ergo &c. Resp. admisso primo exemplo; quoniam puer non habet aliud medium, quo liberetur à peccato, & vitam æternam consequatur; & negando secundum; siquidem adulto, licet sit difficilis, non tamen est impossibilis contritio, ad quam, & vitam consequendam, non ei deficient auxilia divina; ac proinde ei, non autem omitenti administrationem sacramentorum, & à fortiori admonitionem, tribuendum est, quod vitam non consequatur, cum possit.

178. Hinc colliges primò, non teneri à fortiori admonere, & corrigere peccatorem etiam in extremis cum periculo propriæ vitæ spiritualis, ut patet ex dictis, & ex illo *Matt. 16. Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima verò sue detrimentum patiarur*: tum quia non sunt facienda bona, ut veniant mala; sicut neque facienda mala ut veniant bona, sicut dixit *D. Paul. ad Rom. 3. 8.* Unde licitum nobis non est, etiam minimum peccatum veniale committere, ut grave proximi peccatum evitemus.

179. Secundò, non teneri corrigere, & admonere proximum, quando speras ab alio, aut à se ipso corrigendum; siquidem jam scis tua admonitione non indigere: sic enim non teneris eleemosynam pauperi dare, qui potest sibi necessaria acquirere, aut alii sunt, qui ministrent. Ita *Cajet. P. Valent. 2. 2. d. 3. quæst. 10. punct. 2. P. Sa verb. correctio, P. Agid. d. 28. de Charit. dub. 6. num. 115.* quos citat, & sequitur *P. Pal. tract. 6. de Charit. d. 3. punct. 6. num. 6.*

180. Tertio, excusari te à correctione, & admonitione faciendâ, si speras alio tempore fructuosius proximum admonendum

admonendum, & corrigendum; tunc enim in tali dilatione negotium proximi facis, ejusque utilitati videris prospicere; etiamsi illo intermedio tempore proximus peccatum committat; siquidem hoc damnium satis videtur compenlandum certitudine de majori profectu, & firmâ resurrectione à peccato. Ita *D. August. lib. 1. de Civit. cap. 9. D. Thom. 2. 2. quest. 33. art. 2. ad. 3. Sylvest. verb. Correctio. n. 2. sine Navar. cap. 24. num. 13. P. Valent. 2. 2. d. 3. quest. 10. punct. 2. §. Sexta, P. Sa verb. Correctio, n. 5. Sor. quest. 2. de secreto, conclus. 6. Villalob. tomo 2. sum. tract. 4. differ. 3. num. 6. quos citat, & sequitur P. Pal. tract. 6. de Charit. d. 3. punct. 6. n. 6. & 7.*

SECTIO X.

Vtrum possit homo delectari, & gaudere de opere ex se malo, facto tamen ex Conscientiâ illud bonum existimante?

181.

ADVERTENDUM est primò, in quolibet homine duplicem dari appetitum, prout alibi diximus in Philosophia: alter dicitur appetitus superior, seu rationalis, & idem est, atque voluntas: alter verò dicitur appetitus inferior, seu sensitivus, qui in homine, & bruto est ejusdem speciei. Secundò, delectationem esse quemdam actum, quo animal cognoscens, se possidere bonum, quod optaverat, de eo gaudet; distinguque delectationem à gaudio, quatenus gaudium sumitur pro delectatione appetitus rationalis; delectatio autem solum datur in appetitu sensitivo, licet Authores aliquando confundant gaudium cum delectatione. Ita *P. Arr. de Actib. human. d. 29. num. 37.* His positis.

182.

Dico 1. Licetum est habere delectationem, & complacentiam de effectibus sibi utilibus relictis ab actu malo facto per conscientiam erroneam, v.g. Petrus occidit patrem suum putans invincibiliter esse feram, ex cujus morte secutus est Petro bonus effectus, nempe hæreditas paterna, potestne Petrus gaudere de isto effectu, nempe de hæreditate sibi proveniente ex morte illa patris, sicque de similibus, dummodo gaudium non tendat in eorum causas? Affirmative. Ita cum communi *P. Bard. discept. 3. cap. 4.* Adde, hanc doctrinam esse veram, etiam quando tales effectus sequuntur ex opere malo scienter facto, & cum peccato. Unde potest quis licite gaudere de filio habito ex fornicatione; de sanitate secuta ex pollutione voluntaria; de hæreditate obveniente ex occisione injusta parentum, & sic de similibus. Vide *P. Fagun. lib. 9. decal. cap. 4.* Hinc etiam est, valere votum, quo adulter voveret dare largam elemosynam, si ex adulterio nasceretur filius.

183.

Probatur conclusio primò, quia hujusmodi effectus sunt boni; ergo etiam delectatio de illis bona erit. Secundò, quia licite dolere possumus de aliquo effectu habente malitiam naturalem, sive poenalem, orto ex observatione alicujus præcepti, nempe de egestate, aut infamiâ orta ex solutione pecuniæ debitæ; de aegritudine, & labere orto ex observatione jejunii, & similibus effectibus malis ex bona causa secutis; ergo etiam è contra possumus licite gaudere de effectibus bonis natis ex causâ malâ.

184.

Dico 2. Etiam possumus gaudere de causa malæ talium effectuum, quam dedimus sine peccato,

quatenus per conscientiam erroneam credebamus non esse peccatum, cum tamen esset: Omisit v.g. Petrus Missam in die festo, aut fornicationem commisit putans non esse peccatum, potest Petrus gaudere de tali omissione Missæ, aut fornicatione, si talis delectatio solum tendat in negationem actus formaliter mali, idest, si voluntas gaudeat, quod tales actus exercuerit cum ignorantia, & sine culpâ. Ita *P. Bard. cit.*

185.

Probatur, quia objectum talis delectationis est honestum; siquidem perinde est, ac si voluntas gaudeat, se non commisisse culpam; sed non commisisse culpam, non solum est licitum, & honestum, sed etiam laudabile; ergo de tali objecto potest Petrus & licite, & laudabiliter delectari. Confirmatur, quia qui in somnis passus est pollutionem, potest postea gaudere, quod pollutionem illam non commiserit in vigilia; ac proinde fuisse sine culpâ, quod gaudium est laudabile; ergo &c.

186.

Majus tamen dubium est: Utrum licita sit talis delectatio, & complacentia immediatè tendens in ipsam causam malam talium effectuum, nempe in homicidium, ex quo subsecuta est hæreditas, & in adulterium, aut fornicationem, ex qua natus est filius? **Dico 1.** Si homicidium (idemque de aliis) fuit scienter, & liberè commissum, illius delectatio, & complacentia est mortaliter peccaminosa. Ita *D. Thom. 1. 2. quest. 74. art. 8. P. Vasq. ibid. d. 109. cap. 3. P. Azor. lib. 4. cap. 6. quest. 1. D. Bonaven. in 2. dist. 24. 2. punct. num. 53. Durand. ibidem, q. 6. num. 5. Conrad. & Caiet. art. 8. Sylvest. Armil. Sor. Navar. P. Less. lib. 4. de just. cap. 3. dub. 15. n. 112. & alii, quos citat, & sequitur P. Sanchez lib. 1. decal. cap. 2. num. 9.*

187.

Probatur primò, quia talis delectatio est actus humanus liber de objecto malo; ergo totam illius malitiam participat; consequenterque mala, & illicita est. Secundò, quia malum mortale, utpotè à recta ratione discordans, debet voluntati rectæ displicere; sed voluntas delectationem ex illo capiens, illud tanquam sibi gratum approbat; ergo peccat; ac proinde illicita est talis delectatio. Tertiò, quia actus delectationis internæ est motus quidam in rem illicitam; sicut ipsa actio externa rem illicitam exequens; ergo est ejusdem malitiæ cum illa, & æque illicita.

188.

Dico 2. Si homicidium (idemque de aliis) inculpabiliter accidit, ut si Petrus v.g. somno, aut ebrietate occidit hominem, habuit pollutionem, aut quodlibet aliud malum ex se grave fecit, putans invincibiliter non esse malum, & postea jam sciens illos actus fuisse malos, de illis delectetur, talis delectatio erit mortaliter peccaminosa, si fiat sine ullo bono fine. Ita *Adrian. quodlib. 10. art. 2. proposit. 3. litt. M. Palud. in 4. dist. 9. quest. 3. art. 1. num. 7. Sor. ibid. dist. 12. quest. 1. art. 7. conclus. 6. vers. Non desunt. P. Azor. lib. 4. cap. 6. quest. 9. P. Sanchez lib. 1. decal. cap. 2. n. 16. & alii, quos citat, & sequitur P. Fagun. lib. 9. decal. cap. 4. n. 16.*

189.

Probatur, quia sola ignorantia, ebrietas, aut somnus excusabant à peccato actiones illas tunc factas; sed postea jam cessat ignorantia, somnus, & ebrietas; & actiones illæ agnoscuntur ut pravæ saltem materialiter; ergo delectatio de illis sic materialiter malis, cum in illas ut scienter malas liberè tendat non habens causam excusantem à malitiâ, mala, & peccaminosa erit.

190.

Dixi si fiat sine ullo bono fine, quia si ob aliquem bonum finem homo concipiat delectationem de prædictis actibus, multi tenent non esse peccatum. Ita *Adrian. tract. de Euchar. q. Quia dictum, vers.*